

FERENCZI SÁNDOR

Főegyházmegyénk pasztorációja számokban: múlt és jelen

Abstract: The author presents the pastoral activity of the Transylvanian Diocese. The figures the author presents show the number of the Catholics, parishes and priests in the diocese.

Keywords: Catholicism, Reformation, parish, priest, Gyulafehérvár/Alba Iulia, Habsburg, communism, statistics

Amint a címből is kitűnik, főegyházmegyénk híveinek pasztorációját szeretném bemutatni – vázlatosan – a számok tükrében. Vagyis a hívek, a plébániák és a lelkipásztorok számának alakulását a főegyházmegyében a történelem folyamán, anélkül, hogy részletesebben kitérnék az erdélyi társadalomban végbemenő társadalmi, vallási változásokra, amelyek meghatározták ezeket. Ez persze nem jelenti azt, hogy esetenként ne élnek megállapításokkal vagy következtetésekkel.

A reformáció előtti korszak papságának és híveinek számbeli változásaira az adatok hiányos volta miatt részletesen nem térhetek ki.

A pápai tizedjegyzék alapján az erdélyi egyházmegyében 1332–1336 táján kb. 650 plébánia létezett. Ezek főesperességként egyenlőtlenül oszlottak el (pl. Fehérvár kb. 170, Hunyad 9). A Mezőségen és a Küküllő-mentén ekkoriban minden plébániához átlagosan még egy *filia* tartozott, míg az újonnan benépesedett szász és székely vidékeken csaknem minden falunak volt papja. A középkor végéig a katolikus falvak száma már csak a Székelyföldön bővült jelentős mértékben, ugyanakkor a Mezőség keleti és déli részein természetes pusztásodással, Fehér me-

gyében pedig a török betörések miatt legkevesebb 50 egyházközség elnéptelenedett, majd görögkeleti (román) lakosságot kapott.¹ A *gyulafehérvári (erdélyi) főegyházmegye történeti papi névtárában*² az 1556-os fordulatig sikerült közel 2500 papnak (2489) a nevét közölni, ellenben a hívek számáról nem találtam adatokat. A korszak vonatkozó adatainak az ismeretét az időbeli távolság, a dokumentumok hiányos volta vagy feldolgozatlansága is megnehezíti.

A reformációt követően az egyházmegyében a katolikusnak megmaradt hívek számáról, plébániáiról és papjairól két részletesebb beszámoló áll rendelkezésünkre: Báthory Endre bíboros 1591-es és Szalinai István OFM erdélyi vikárius 1638-as Rómába küldött jelentései (1. táblázat). Az 1591-es jelentés szerint 29 plébánia és 21 plébános, az 1638-as jelentés szerint pedig 58 plébánia és 33 plébános található az egyházmegyében, illetve a Székelyföld katolikusnak megmaradt tájain.

1. táblázat. *Plébániák és plébánosok száma: 1591, 1638.*³

Év	1591		1638	
	Plébániák	Plébánosok	Plébániák	Plébánosok
Tájegységek				
Csíkszék	17	13	17	14
Gyergyószék	4	1	4	3
Kászonszék	2	1	2	2
Háromszék	6	6	17	10

¹ HEGYI Géza: Erdélyi püspökség a középkorban. Internet: <http://lexikon.adatbank.ro/tematikus/szocikk.php?id=72> Letöltve: 2012. március 20.

² FERENCZI Sándor: *A gyulafehérvári (erdélyi) főegyházmegye történeti papi névtára*. Budapest–Kolozsvár 2009.

³ Forrás: VESZELY Károly: *Erdélyi egyháztörténelmi adatok I.* Kolozsvár 1860. 306–307.; *Litterae missionarium de Hungaria et Transilvania (1572–1717) II.* (szerk. TÓTH István György). Roma – Budapest 2002. 922–926.

Év	1591		1638	
	Plébániák	Plébánosok	Plébániák	Plébánosok
Tájegységek				
Marosszék	–	–	4	1
Udvarhelyszék	–	–	14	3
Összesen	29	21	58	33

Az 1591-es és az 1638-as adatokat összehasonlítva megállapíthatjuk, hogy Csík-, Gyergyó- és Kászonszék esetében nem mutatkozik lényeges eltérés. Háromszék, Marosszék és Udvarhelyszék számadatai között már lényeges különbségeket találunk. Véleményem szerint az eltérések abból adódnak, hogy Báthory bíboros tényyszerűen nem ismerte az utóbbi plébániák helyzetét. Ez abból is látható, hogy Háromszékkal (pontosabban Kézdiszékkal) kapcsolatban a plébániák és a papok nevének feltüntetése nélkül csupán annyit írt, hogy itt a főesperesnek hat plébánia és ugyanennyi plébános van alárendelve.⁴

Szalina István vikárius viszont személyesen látogatta végig a plébániákat. A látogatása alkalmával beszámolt az adott plébánián tapasztaltakról: a hívek számáról, a plébánosok életviteléről stb.⁵

Báthory Endre Rómába küldött beszámolójában azt írta, hogy Seps, Kézdi, Orbai, Csík, Gyergyó és Kászon vidékén összesen 15 740 a római katolikusok száma.⁶ Szalina pedig 9307 katolikus családfőről (házas férfi) tett említést. Ez azt jelenti, hogy a Székelyföld katolikusok lakta részében kb. 46 535-ön éltek.⁷

⁴ *In sede Kézdi sub Archidiacono sunt sex parochiae, sex parochi sat.* VESZELY: *Erdélyi egyháztörténelmi adatok I.*, 307.

⁵ Vö. TÓTH István György: *Misszionáriusok a kora újkori Magyarországon.* Budapest 2007. 253.

⁶ VESZELY: *Erdélyi egyháztörténelmi adatok I.*, 301

⁷ Vö. TÓTH: *Misszionáriusok a kora újkori Magyarországon*, 253.

Nagyajtai Darkó Jánosnak⁸ Rómába, a Hitterjesztés Kongregációjához küldött jelentése 1629-ből a székelyföldi katolikusokról szűkszavúbb. Ebből megtudjuk, hogy Háromszéken 18 plébánián 8–10 ezer katolikus élt, három plébánia református lett. Csíkszékben 23 plébánián 20 ezer katolikus élt, a kilenc papból csak kettő volt nőtlen. Udvarhely- és Marosszékeken 16 plébánián 8–10 ezer katolikus élt. Kolozsvár körül három katolikus plébánia volt pap nélkül.

Francesco Leone da Modica konventuális ferences szerzetesnek ugyancsak a Hitterjesztés Kongregációjához küldött jelentéséből (1638) pedig az derül ki, hogy a Csíkban található 16 plébánia majdnem mindegyikében van plébános, míg Udvarhelyszék plébániáin alig akad plébános, de itt kilenc licenciátus szolgál. Gyergyószéken és Háromszéken 13 plébánia van. Itt 12 nős pap és hat licenciátus szolgál.⁹

Az 1556–1690 közötti időszak 47 ismert plébániáján, ahol többé-kevésbé helybenlakó papok voltak, összesen 184 olyan pap szolgált, akiknek a nevét is ismerjük. Ők elsősorban világi papok.

⁸ 1620. március 19-én mint erdélyi papnövendék beiratkozott a gráci egyetem bölcsész tudományi karára. Évekkel később, 1629-ben Rómában találjuk. Itt felmutatta Báthory András erdélyi püspöki helytartó erkölcsi bizonyítványát, amely klerikusi egyéniségét jellemezte. A Propaganda május 8-án a Quriniálon tartott havi ülésén a rendben talált okiratok alapján hozzájárult felszenteléséhez, és az elnöklő pápa a határozatot apostoli hatalmával megerősítette. A júliusi ülésen a már felszentelt Darkó apostoli misziót kért Erdélybe és kimondottan a Székelyföldre, továbbá útiköltséget, évi tartásdíjat és ajánlólevelet II. Ferdinánd királyhoz, hogy a fejedelemségbe bejuthasson. Vö. *Litterae missionarium de Hungaria et Transilvania I.* (szerk. Tóth), 282.

⁹ *Relationes missionariorum de Hungaria et Transilvania 1627–1707.* (ed. Tóth, István György). Budapest – Róma 1994. 237., 247.

A további kutatások remélhetőleg újabb és újabb plébánosok neveit hozzák majd felszínre, hisz több olyan korabeli diák nevét ismerjük, akik a későbbiek során papok lettek, de szolgálati helyük számunkra még ismeretlen.

Ha az adott korszak plébániáin szolgáló és név szerint is ismert plébánosok számát két időintervallumra osztjuk (2. táblázat) az alábbiakat láthatjuk:

2. táblázat. *A plébániák és név szerint is ismert világi papjaik száma 1556–1690 között*¹⁰

Vidék	Plébániák száma	1556–1600 papok száma	1601–1690 papok száma	Össz.
Csíkszék	15	12	48	60
Kászonszék	2		3	3
Gyergyószék	5	3	22	25
Háromszék	16		67	67
Udvarhelyszék	6	1	16	17
Marosozsék	2		10	10
Gyulafehérvár	1		2	2
Összesen	47	16	168	184

A fenti táblázat számadatai alapján láthatjuk, hogy a fejedelemség idején nem beszélhetünk arról, hogy a katolikusnak maradt egyes egyházközségekben mindig tartózkodott helybenlakó pap. Még az is figyelmet érdemel, hogy az adott korban a papot esetenként csak egy évre választották, aminek következtében gyakori volt a plébánoscsere. Így előfordult az is, hogy ugyanannak a plébánosnak a neve több plébánián is szerepel. Vagy voltak olyan plébánosok is, akik egyszerre több plébániát is elláttak. Erre a legjobb példa a háromszéki Nagy Mózes pasztorációs tevékenysége. Ő 1674-ben történt hazatérte után plébánoskodott

¹⁰ Forrás: *Litterae missionarium de Hungaria et Transilvania II.* (szerk. TÓTH), 922–926., FERENCZI: *Történeti papi névtár*

Esztelneken, Lemhényben, Nyújtódon és Bereckben. A négy falun kívül további nyolc, pap nélkül maradt egyházközséget is ellátott.¹¹

Apafi Mihály (1632–1690) fejedelem halála után megváltozott Erdély státusa, a Habsburg Birodalom részeként önálló *gubernium*, kormányzóság lett. III. Károly 1715-ben visszaadta az erdélyi püspöknek Gyulafehérvár felét, átadta neki a székesegyházat, majd 1718-ban kinevezte az erdélyi kormány (gubernium) tagjává. 1751-ben Mária Terézia végleg intézkedett az erdélyi püspök és káptalan javadalmazásáról, és ebből a célból átadta neki a gyulafehérvári és alvinci uradalmat. 1770 körül Bajtay Antal püspök sürgetésére elérte, hogy az apostoli szentszék a nagyszebeni és brassói dékánuságot elválasztotta az esztergomi érsekségtől és az erdélyi egyházmegyéhez csatolta.¹²

A püspökség visszaállítása után az egyházmegyében rendszeressé váltak a papszentelések. Az erdélyi püspökök 1715–1864 között több mint 631 egyházmegyés papot szenteltek.¹³

A visszaállított egyházmegyében Mártonffy György püspök 1717. február 19. – április 13. között bérmakörúton volt, ahol 7522 római katolikusnak kiszolgáltatta a bérmálás szentségét (3. táblázat). Tudomásom szerint a reformációt követően ez volt az első nagyobb *vallási megmozdulás* a Székelyföldön.

¹¹ Vö. VARGA Júlia: *A kolozsvári jezsuita gimnázium és akadémia hallgatósága 1641–1773 (1784)*. Budapest 2007. 24.

¹² KARÁCSONYI: *Magyarország egyháztörténete*, 247.

¹³ Gyulafehérvári Érseki Levéltár (a továbbiakban: GYÉL), *Matricula Ordinatum*.

3. táblázat. Mártonffy György püspök bérmaútja¹⁴

Vidék	Egyházközségek száma	Megbémáltak száma
Háromszék	16	1940
Kászsónszék	1	303
Alcsík	8	2275
Felcsík	7	1412
Gyergyó	4	1202
Udvarhely	3	390
Összesen	39	7522

A püspök bérmaútjáról, illetve a megbémálkozottakról szóló kimutatásból kitűnik, hogy a püspök olykor valamely egyházközségben több egyházközség híveinek szolgáltatta ki a bémálás szentségét.

Az újjáépítésbe kezdett egyházmegye híveit megtizedelte az 1720–1721 közötti pestisjárvány. A járvány időszakában elhunyt, valamint életben maradt hívekről a püspökség kimutatást készített. Ennek alapján a pestis előtt a hívek száma 46 906. Eből meghalt 19 043, életben maradt 32 072.¹⁵ A pestis idején 13 pap halt meg, abban az évben, amikor az erdélyi egyházmegyes papok összlétszáma 54. Sávai János azt állítja, hogy volt olyan esperesség, ahol 25 pap is meghalt. Nem tudni, hogy milyen forrásokra alapozza állítását.¹⁶

A megváltozott keretek között a pasztorációs munka nemcsak a katolikusnak megmaradt hívek lelkigondozását, hanem az akatolikusok megtérítését is céljának tekintette. Elsősorban a protestánsok lakta vidékeken elkezdődött rekatolizáció, a

¹⁴ GYÉL, püspöki iratok, I. 7. 1. doboz, 1. kötet alapján.

¹⁵ GYÉL, püspöki iratok, 1. doboz, 1. kötet, 119–122.

¹⁶ FERENCZI Sándor: *Az erdélyi egyházmegye római katolikus papsága az 1716–1753 közötti időszakban* In: *Ezeréves múltunk* (szerk. MARTON József – BODÓ Márta). Budapest – Kolozsvár 2009. 62–79. Itt: 64.; Vö. SÁVAI János: *Missziók, mesterek, licenciátusok*. Szeged 1997. 176.

misszós munka, amelyből elsősorban a szerzetesek – a ferencesek (obszervánsok, bulgariták, minoriták), jezsuiták, pálosok és a piaristák – vették ki a részüket. Közülük is a legaktívabbnak a ferencesek bizonyultak. 1741-ben nyolc, 1753-ban pedig már 30 településen voltak jelen.¹⁷ A három jezsuita szászföldi missziós kerület pedig (Újegyház-Lesch Kirch, Nagy Sink-Gross Schenk, Kőhalom-Reps) 1762-ben több mint 52 településen fejtette ki tevékenységét.¹⁸ 1773-as felszámolásuk idején az Erdélyben tartózkodó 101 jezsuitából 79-en papok, 7-en magisterek és 15-ön segítőtestvérek voltak.¹⁹

A vizsgált időszakban az egyházmegye papságának létszáma növekvő tendenciát mutat. Erre a növekedésre szükség is volt a hívek lelkipásztori ellátása érdekében. Az 1716–1870 közötti évek számadatai jól tükrözik az egyházmegye papságának és híveinek létszámbeli alakulását, valamint a strukturális változásokat (4. táblázat):

4. táblázat. *Plébániák, papok és a hívek száma 1716–1870 között.*

Sorsz.	Év	Plébániák száma	Papok száma			Hívek száma
			Egyházm.	Szerzetes	Össz.	
1.	1716 ²⁰	38	–	–	42	–
2.	1720 ²¹	–	–	–	–	46 906

¹⁷ FERENCZI: *Az erdélyi egyházmegye római katolikus papsága az 1716–1753 közötti időszakban.* In: *Ezeréves múltunk* (szerk. MARTON – BODÓ), 70–71.

¹⁸ BÁRTH János: *Erdély római katolikusai a XVIII. század közepén.* Kecskemét 2008. 27.

¹⁹ SZILAS László: *A jezsuiták Magyarországon 1773-ban.* In: *Magyar Egyháztörténeti Vázlatok*, 13 (2001) 3–4. 61–76. Itt: 62.

²⁰ FERENCZI: *Az erdélyi egyházmegye római katolikus papsága az 1716–1753 közötti időszakban.* In: *Ezeréves múltunk* (szerk. MARTON – BODÓ), 70.

²¹ Forrás: GYÉL, püspöki iratok, 1. doboz, 1. kötet, 119–122. o. alapján.

Sorsz.	Év	Plébániák száma	Papok száma			Hívek száma
			Egyházm.	Szerzetes	Össz.	
3.	1753 ²²	95+40	–	–	108	–
4.	1761 ²³	121	108	23	131	–
5.	1788 ²⁴	178	202	91	293	132 590
6.	1830 ²⁵	207	236	163	399	185 298
7.	1848 ²⁶	208	288	262	550	236 455
8.	1854 ²⁷	209	223	–	–	228 687
9.	1866 ²⁸	211	286	111	397	259 579
10.	1870 ²⁹	212	309	124	433	263 384

Annak ellenére, hogy néhány év adatai hiányosak, mégis jól nyomon követhető a katolicizmusnak a Habsburg hatalom alatti erdélyi térnyerése. A plébániák száma 1716-ban 38, 1870-ben pedig már 211-et tartanak számon. A papok létszáma is látványosan emelkedett. 1716-ban 42-en voltak, míg az 1870-es sematizmus 433 felszentelt pap adatait tartalmazza. Nem szabad figyelmen kívül hagynunk azt a tényt, hogy a papság létszámának növekedését az időközben Erdélyben megtelepedett szerzetesrendek papjainak is köszönhetjük. De tőlük függetlenül az egyházmegyés papság

²² BÁRTH: *Erdély római katolikusai a XVIII. század közepén*, 33–34.

²³ BÁRTH: *Erdély római katolikusai a XVIII. század közepén*, 11–20.

²⁴ VANYÓ Tihamér: *Püspöki jelentések magyar szent korona országainak egyházmegyéiből 1600–1850*. Pannonhalma 1933. 96.

²⁵ *Schematizmus venerabilis cleri dioecesis Transsilvaniensis pro anno a Christo nato MDCCCXXX*. Claudiopoli

²⁶ *Schematizmus venerabilis cleri dioecesis Transsylvaniensis ad annum bissextilem a Christo nato MDCCCXLVIII*. Claudiopoli 1848.

²⁷ *Schematizmus venerabilis cleri dioeceseos Transsylvaniensis editus pro anno a Christo nato MDCCCLV*. Claudiopoli 1854.

²⁸ *Catalogus venerabilis cleri diocesis Transsylvaniensis editus pro anno post bissextilem secundo a Christo nato MDCCCLXVI*. Claudiopoli 1866.

²⁹ *Catalogus venerabilis cleri dioecesis Transsilvaniensis*. ALBAE-CAROLINAE 1870

létszámbeli növekedésének is tanúi vagyunk. 1716-ben a számuk 108, 1870-ben már 309. A hívek statisztikai adatai is nagyarányú létszámbeli növekedésről árulkodnak: 1720-ban 46 906, 1870-ben pedig 263 385 a lélekszámuk. A katolikusok létszámbeli növekedése nem az áttéréseknek köszönhető, hanem a katolikus lakosság természetes szaporulatának és vallása öntudatos vállalásának. Ezekhez még hozzájárult, bár nem jelentős mértékben, a birodalom más részeiből ide telepedett katolikus vallású lakosság is.

A fentieket alátámasztja az a tény is, hogy míg 1761-ben a 121 plébánián 131 lelkipásztor, addig 1788-ban 178 plébánián már ugyanannyi lelkipásztor működik. Vagyis 27 év alatt 57 plébániát létesítettek.

Az alábbi táblázat (5. táblázat) alapján pedig képet alkothattunk az 1761-es esztendő erdélyi egyházmegyéjének adminisztratív beosztásáról és a lelkipásztorkodásban résztvevő papok státusáról és számáról:

5. táblázat. Az egyházmegye 1761-es adatai.³⁰

Sor-sz.	Főesperesség	Pléb. sz.	Üres	Plébánosok és káplánok						
				Egyhm.	Szerzetesek					Össz.
					O	C	B	J	P/p	
1.	Gyulafehérvár	11	1	5+2 kp.	2	1	1	-	1 P.	12
2.	Hunyad	3	-	1	1	-	1	-	-	3
3.	Torda	3	-	2	-	1	-	-	-	3
4.	Kolozs	8	-	7+2 kp.	-	1	-	-	-	10
5.	Belső-szolnok	6	2	2+6 kp.	1	-	-	-	1 p.	10
6.	Doboka	2	-	1	1	-	-	-	-	2
7.	Küküllő	8	-	5+4 kp.	2	1	-	-	-	12
8.	Fogaras	2	-	-	1	1	-	-	-	2
9.	Udvarhelyszék	17	1	14	-	1	-	1		16

³⁰ Forrás: BÁRTH: *Erdély római katolikusai a XVIII. század közepén*, 11–20. alapján. – Megjegyzések a 12. táblázathoz: O: obszerváns, C: conventuális, B: bulgarita, J: jezsuita, P: paulianus, p: piarista, c: coadiutor, kp.: káplán.

Sor-sz.	Főesperesség	Pléb. sz.	Üres	Plébánosok és káplánok						Össz.
				Egyhm.	Szerzetesek					
					O	C	B	J	P/p	
10.	Marosszék	9	1	6	-	1	-	1	-	8
11.	Gyergyó	10	-	10	-	-	-	-	-	10
12.	Felcsík	11	-	10+1 c.	-	-	-	-	-	11
13.	Alcsík	12	-	12+1 kp	-	-	-	-	-	13
14.	Háromszék	19	-	17	-	1	-	-	1 P.	19
ÖSSZESEN		121	5	92+16	8	8	2	2	2+1	131

A lelkipásztorkodó papságot új helyzet elé állították a kiegyezés utáni népesedési mutatók is, ugyanis a népesedési statisztikák, valamint az egyházmegyei sematizmusok arról árulkodnak, hogy a hívek száma aránylag rövid idő alatt látványosan megnövekedett (7. táblázat). Az 1866–1910 közötti időszakban, százalékban kifejezve, a hívek száma 46,63%-kal, a plébániák száma 15,16%-kal, az egyházmegyes papok száma pedig 50,21%-kal emelkedett.

7. táblázat. A római katolikus hívek lélekszáma 1866–1910 között.³¹

Sor	Év	Hívek	Plébániák	Egyhm. papok
1.	1866	259.579	211	229
2.	1893	313.399	218	298
3.	1903	333.749	229	320
4.	1910	380.624	243	344
Növekedés		46,63%	15,16%	50,21%

A hívek lelkipásztori ellátásába továbbra is besegítettek az egyházmegye területén működő szerzetesrendek papjai: 1893-ban például 45 szerzetespap volt aktív lelkipásztor. A hunyadi főesperesség 10 plébániájából 1860-ban csak kettőben voltak egyházmegyes papok: ők a hátszegit és a kudzsirit vezették, a

³¹ Forrás: Az adott évek sematizmusai.

többiben pedig a ferences szerzetesek végezték a lelkipásztori munkát.³² Ugyanebben az esztendőben azonban 11 az üres plébániák száma, annak ellenére, hogy a táblázat alapján több a pap, mint a plébánia.

A kiegyezés után felgyorsult gazdasági fejlődés következtében egyre több helyen kellett létrehozni új plébániákat, mivel az ipari jellegű települések, illetve egyes székely városok lakossága jelentősen gyarapodott. A kiegyezéstől az első világháborúig például Lupény lakóinak száma tizennégyszeresére, Petrozsényé a hétszeresére, Petrilláé közel négyszeresére, Déváié, Székelyudvarhelyé több mint kétszeresére, Csíkszeredáié közel háromszorosára növekedett.³³ A kiegyezés és a bányászat megindulása előtt például a vulkáni szorosban a vámhivatalnokok részére évente hatszor ment le misézni a Zsil-völgyébe egy szerzetes.³⁴ Az 1860-as egyházmegyei sematizmusban még nem szerepelt egy Zsil-völgyi plébánia sem. Ellenben az ezt követő egyházmegyei sematizmusokban az alábbi adatokat találjuk (8. táblázat):

8. táblázat. Kimutatás a Zsil-völgyi plébániákról³⁵

Sor	Plébánia	Alapítás éve	Hívek száma ³⁶		Papok száma
			1893	1910	
1.	Aninósza	1919	-	600	1/1910.
2.	Lónyai-telep	1912	-	-	1/1912.

³² Az 1860. évi egyházmegyei sematizmus adatai.

³³ Szász Zoltán: *Gazdaság és társadalom a kapitalista átalakulás korában*. In: *Erdély története III.* (főszerk. KÖPECZI Béla). Budapest 1986. 1508–1623. Itt: 1570–1571. Lásd még: PÁL: *Városfejlődés a Székelyföldön 1750–1914*, 139–142.

³⁴ Vö. *Huszonöt év története. A vulkáni Rom. Kath. Egyházközség negyedszázados jubileuma alkalmából* (összeállította: HARTWIG Frigyes). Hátszeg 1931. 12–16.

³⁵ Az adott évek egyházmegyei sematizmusai.

³⁶ A hívek száma csak a materban lakókra vonatkozik.

Sor	Plébánia	Alapítás éve	Hívek száma		Papok száma
			1893	1910	
3.	Lupény	1893	62	5860	1+1 kp./1910.
4.	Petrilla	1921	644	2500	1/1921.
5.	Petrozsény	1871	1472	4500	1+1 kp./1893., 1+2 kp./1910.
6.	Vulkán	1906	50	2500	1/1910.
Összesen			2228	15960	2/1893; 7/1910; 8/1912; 9/1921

Természetesen a hívek számának robbanásszerű növekedése többnyire csak az újonnan létrejött ipartelepek vonzáskörére volt jellemző. Az ilyen jellegű települések új lelkipásztori feladatok elé állították az egyházmegyét, a papságot, mint amilyen az egyház-községek megszervezése, templomok, plébániák építése.

Az első világháborút követően, amikor az állam hivatalos nyelve a román lett, egyre sürgetőbbé kezdett válni a román nyelv elsajátításának a szükségessége. Ez nemcsak a világi értelmiségiek számára bírt fontossággal, hanem a lelkipásztorkodó papság számára is, hiszen hivatalból kapcsolatban álltak a polgári hatósággal. Ebből a megfontolásból is Mailáth püspök kiutatást kért a főesperesektől a kerületükben lelkipásztorkodó azon fiatal papok nyelvismeretéről (anyanyelvükön kívül beszélt nyelv), akiket 1920–1929 között szenteltek fel. A beérkezett válaszokból megtudjuk, hogy a fenti időszakban felszentelt³⁷ 66 erdélyi egyházmegyés pap közül csak 18 (27,2%) tudott valamilyen szinten a magyar nyelven kívül más nyelven beszélni.

Az első világháború utáni impériumváltozást követően az egyházmegye híveinek pasztorációja a sematizmusok alapján, a meglévő keretek között folytatódott (12. táblázat). Az 1925-ös sematizmus szerint az egyházmegye 251 plébániáján 275 plébános

³⁷ Gyulafehérvári Római Katolikus Érsekség, *Matricula ordinatorum*

lelkipásztorkodott. Említésre méltó, hogy az akkori 251 plébániából mára 74 megszűnt.

A mára megszűnt plébániák között találunk olyanokat, amelyeknek már 1925-ben nem volt helyben lakó papja, a plébánia csak jogi személyként létezett (pl. Aranyosbánya, Felsőcsertés-Hondol, Halmagy, Almakerék, Dobra). Alig öt év múlva, 1930-ban, a sematizmusban 234 betöltött plébánia és 285 aktív lelkipásztor, valamint 74 papnövendék neve szerepel.

Ha összehasonlítjuk a két sematizmus adatait (1925, 1930), akkor nem találunk számottevő eltéréseket. A számottevőnek a papnövendékek számát tekintem: 1925-ben 45, és 1930-ban pedig 74 a papnövendékek száma:

12. táblázat. Összesítés: 1925, 1930

Év	Plébániák			Papok		Össz.
	Egyház- megyés	Szerzetes	Össz.	Plébá- nosok	Káplá- nok	
1925	235	16	251	237	38	275
1930	229	20	249	236	45	285

1935-ben az egyes plébániák által beküldött *relatio*-k³⁸ alapján az egyházmegye 16 főesperességében 250 plébánia található, 390 361 hívővel:

13. táblázat. Plébániák, hívek száma: 1935

Ker.	Főesperesség	Plébániák száma	Hívek száma
I.	Hegyalja	10	6043
II.	Bányavidék	10	3463
III.	Sepsi-Barc.-Miklósv.	13	28763
IV.	Szeben-Fogaras	11	10397
V.	Alcsík-Kászton	15	27850

³⁸ GYÉL, statisztikai adatok, I. 1/h. 4. doboz

Ker.	Főesperesség	Plébániák száma	Hívek száma
VI.	Felcsík	19	50736
VII.	Erzsébetváros	7	5910
VIII.	Gyergyó	15	56326
IX.	Hunyad	19	24499
X.	Kézdi-Orbai	21	41891
XI.	Kolozs-Doboka	17	32525
XII.	Küküllő	12	7959
XIII.	Maros	23	27276
XIV.	Belső-Szolnok	17	10896
XV.	Torda	12	9076
XVI.	Udvarhely	29	46751
ÖSSZESEN		250	390361

Az 1935-ös év adatait összevetve az 1910-es adatokkal, azt vesszük észre, hogy egyes plébániák híveinek a száma jelentős mértékben visszaesett. Pl. Gyulafehérvár: 3009-ről 1599-re, Nagyág: 684-ről 212-re, Orlát: 197-ről 52-re (már helyben lakó plébános sincs), Vízakna: 347-ről 201-re. Az 1911-ben önálló plébániává szerveződött Brádon ellenben a hívek száma 500-ról 1015-re emelkedett. Összességében azonban a hívek száma nem fogyott: 1910: 380 624; 1935: 390 361.

Ha az erdélyi egyházmegye plébániái és egyházmegyés papjai számának alakulását vizsgáljuk a II. bécsi döntés előtt, akkor az alábbi két évszám alapján a következőket állapíthatjuk meg: 1918-ban 241 plébánia és 361 egyházmegyés pap van; 1935-ben 250 plébánia (15 betöltetlen) és 334 egyházmegyés pap.³⁹ Vagyis a plébániák számának emelkedésével nem arányos a papság létszámának az emelkedése, sőt enyhe létszámcsökkenésről kell beszélnünk.

³⁹ Forrás: Az adott évek egyházmegyei sematizmusai.

A második bécsi döntés (1940. augusztus 30.) a gyulafehérvári egyházmegyét területileg kettévágta. Az egyházmegye dél-erdélyi része kevesebb hívővel és az ősi székhellyel Romániához, az észak-erdélyi területek az egyházmegye híveinek nagyobb részével Magyarországhoz kerültek. Márton Áron azonnal intézkedett: elrendelte, hogy minden egyházmegyes pap köteles helyén maradni, illetve elfoglalni azt a helyet, ahová a püspök rendelte. Ugyanez vonatkozott minden tanárra, apácára és az egyházmegye szolgálatában álló minden alkalmazottra. Aki a helyét írásbeli engedély nélkül elhagyta, *szökevénynek* minősült. Mindenkitől fokozott éberséget és kötelességtudást várt el. Ő maga megosztott egyházmegyéjének kisebbségi sorsba került hívei mellett maradt gyulafehérvári székhelyén (86 plébániával, 86 ezer hívővel, 105 lelkipásztorral és a székeskáptalannal). Ugyanakkor Márton Áronhoz tartozott a váradi egyházmegye Dél-Erdélyben maradt nyolc plébániájának igazgatása is, amelyek számára a Szentszék apostoli adminisztratúrát létesített.⁴⁰ Egybevágott a magyar kívánalmakkal, hogy a gyulafehérvári egyházmegyét nem választották ketté, hanem Sándor Imre kanonok vezetésével Kolozsváron helynökség felállítására került sor: ez ugyanis a további magyar revíziós igények szempontjából volt hasznos. A II. bécsi döntés a dél-erdélyi egyházközségek híveinek számbeli apadásához vezetett. Az itt maradt papság jelentős része elnéptelenedőfélben lévő plébániák híveit pasztorálta. Egy 1944-es kimutatás szerint 190 411 lélek menekült el Dél-Erdélyből, ennek valamivel több, mint fele Észak-Erdélybe érkezett (105 946 fő), csaknem a felük 1940 augusztusa és 1941 februárja

⁴⁰ MARTON József: *Egyház a nagy változások idején*. In: Keresztény Szó, XX (2009) 2. 20–22. Itt: 21.

között.⁴¹ A fenti számok nem tükrözik a menekültek felekezeti megoszlását.

A második világháború idején és közvetlen utána a püspöki helynöknek komoly gondot jelentett a plébánosok nélkül maradt hívek pasztorációja, mert a Püspöki Helytartóság plébániáiról és papjairól 1945. január 10-én készült kimutatás alapján az észak-erdélyi 181 plébánián 115 pap maradt, 76 plébánián pedig egyáltalán nem volt pap (14. táblázat), elmenekültek.

14. táblázat. Az észak-erdélyi erdélyi plébániák és papok száma 1945 januárjában.⁴²

Ker.	Főesperesség	Plébánia száma	Papok száma	Üres plébánia
I.	Sepsi	9	8	2
II.	Alcsík	16	9	9
III.	Felcsík ⁴³	20	9	11
IV.	Gyergyó	16	10	7
V.	Kézdi-Orbai	21	13	9
VI.	Kolozs-Doboka	17	15	4
VII.	Maros	30	18	11
VIII.	Szolnok	20	13	8
IX.	Udvarhely	32	20	15
Összesen		181	115	76

A háborús viszonyok közepette az elmenekült papok hazatérése, a helynök mindennemű próbálkozása ellenére, lehetetlennek bizonyult. Közvetlenül a háború befejezése után ellenben az

⁴¹ HÁMORI Péter: *Észak-erdélyi egyházak és társadalom 1940 és 1944 között*. In: Keresztény Szó, XVII (2006) 10. 8–14. Itt: 14.

⁴² GYÉL, püspöki iratok, 2001. doboz, iktatószám nélkül

⁴³ Bartos József csíkszelenei plébános volt az egyetlen a felcsíki papok közül, aki nem menekült el. †Csíkszentmárton, 1970. október 26. FERENCZI: *Történeti papi névtár*, 179.

elmenekült papokról érkeztek jelentések mind a magyarországi főpásztoroktól, mind az egyes plébánosoktól.

A háború befejezése után a baloldali pártok, szervezetek, nyilván elsősorban szovjet segítséggel, egyre inkább hallatták hangjukat. Mivel biztos hatalmi háttérrel is rendelkeztek, igyekeztek leszámolni valamikori politikai ellenfeleikkel, akik közé a papság is tartozott. A papok közül többet is hosszabb-rövidebb ideig letartóztattak. Egy 1948. május 11-i (?)⁴⁴ dátummal ellátott román nyelvű kimutatásból tudomást szerezhetünk azokról a papokról (18-an vannak), akiket korábban letartóztattak, de az adott időpontban (*actualmente*) szabadok.

A kommunista elnyomó gépezet tervszerűen dolgozott. 1947. december 31-én például a letartóztatott 7 pap közül 5 csiki volt. A letartóztatások időpontja pedig azt sejteti, hogy ez az akció nemcsak a papoknak, hanem a híveknek is szólt: újév napján maradtak pap nélkül a hívek. A hatalom érezettni akarta a *mindenhatóságát* velük szemben is. Vagy talán kíváncsi volt a hívek reakciójára is. Ezt a kimutatást, mivel román nyelven készült,⁴⁵ a püspökség valószínűleg továbbította az állami szervek felé is.

Az egyház iránti bizalmatlanság jelének tartom azt is, hogy a plébániák által kitöltött és a püspökségnek felküldött úgynevezett *Fișa parohială* mellé, amely a plébániák adatait tartalmazta, a helyi községi tanácsoktól a plébánosok kötelesek voltak egy igazolást is csatolni, az ezekben szereplő adatok valóságát igazolandó. Ezek alapján 1946-ban az egyházmegyében 239 a plébániák száma 396 805 hívővel. Egy 1948-as kimutatás alapján az egyházmegye papok létszáma 322, amelyből 242-en végeztek lelkipásztori

⁴⁴ A kimutatás hátlapján szerepel ez a dátum. Azonban Vasvári Aladár fogvatartási idejének dátumai a későbbi időpontra esnek. Úgy tűnik, téves dátumról van szó, de mindenképpen 1948 december előttről.

⁴⁵ A püspökség az állami szervekkel románul levelezett.

munkát (a többi a központban (7), tanár (14), nyugdíjas, stb.).⁴⁶ Az 1959-es egyházmegyei kimutatás szerint 281 plébánián 253 (214 egyházmegyes, 39 szerzetes) lelkipásztor teljesített szolgálatot.⁴⁷ A hívek száma 1960-ban 465 737, amelyet 203 lelkipásztor pasztorált. Igaz, a kimutatás megjegyzi, hogy 339 lelkipásztori hely (posturi de preoți) található az egyházmegyében.⁴⁸

Az 1972-es statisztikai adatok pedig a következő képet mutatják: hívek száma: 454 000; papok száma összesen: 260 (aktív egyházmegyes: 203, aktív szerzetes: 44, nyugdíjas egyházmegyes: 7, nyugdíjas szerzetes: 6); plébániák száma: 257; templomok száma: 420.⁴⁹

Léstyán Ferenc kimutatása alapján a kommunizmus alatt a gyulafehérvári egyházmegyében 130 pap került börtönbe vagy kényszermunka-táborba, közülük 95-en egyházmegyések voltak. A börtönben 12-en vértanúhalált haltak.⁵⁰

A kommunista időben az egyházmegye pasztorációja számára külön kihívást jelentett az erőszakos iparosítást követően a megnövekedett városi lakosság katolikus híveinek pasztorálása, a kommunista ideológia nyomása alatt és ellenére. Kialakultak a nagy városi plébániák. Példának Marosvásárhelyt hoznám fel, ahol az 1910-es sematizmus szerint a hívek száma 5695, de az 1992-es népszámlálási adatok alapján 24 923. lélek.⁵¹

⁴⁶ GYÉL, statisztikai adatok a sematizmusokhoz, I. 1/ h. 7. doboz.

⁴⁷ Ebből a kimutatásból arról is tudomást szerezhetünk, hogy az egyházmegyénkben 1940-ben 318 egyházmegyes, és 44 szerzetes-papot tartottak számon. GYÉL, statisztikai adatok a sematizmusokhoz, I. 1/ h. 8. doboz.

⁴⁸ GYÉL, statisztikai adatok a sematizmusokhoz, I. 1/ h. 8. doboz.

⁴⁹ GYÉL, statisztikai adatok a sematizmusokhoz, I. 1/ h. 8. doboz, 1920/1972. szám.

⁵⁰ Vö. LÉSTYÁN Ferenc: *Erdélyi Szibéria*. Kolozsvár 2003. 237–242.

⁵¹ VARGA E. Árpád: *Erdély etnikai és felekezeti statisztikája. Népszámlálási adatok 1850–2002 között*. Internet: <http://www.kia.hu/konyvtar/erdely/erd2002.htm> Letöltve: 2012. március 16.

A megnövekedett létszámú plébániák híveinek pasztorálása érdekében szükség volt új templomokra és plébániák létesítésére, ami az egyházellenes hatalom részéről számtalan akadályba ütközött. Ennek ellenére sikerült 11 új plébániát létesíteni.

A kommunista elnyomás alatt létesült új plébániák:

1. Bátos – 1945 után közvetlen
2. Brassó-Bolonya – 1971
3. Búzásbesenyő – 1968
4. Csatóság – 1971
5. Erdőszentgyörgy – 1988?
6. Marosvásárhely: Szt. Imre – 1972
7. Marosvásárhely: Szt. Miklós – 1989
8. Orotva – 1970
9. Pálpataka – 1948
10. Tusnádfürdő – 1981
11. Zeteváralja – 1988

A kommunista korszak utolsó évtizedében az alábbiak szerint alakult a plébániák, illetve a papság száma:

16. táblázat. *Plébániák és papok száma: 1981, 1984, 1986, 1988*⁵²

Év	Plébániák száma			Papok száma		
	Betöltve	Betöltetlen	Össz.	Aktív	Nyugdíjas	Össz.
1981	229	38	267	285	51	336
1984	229	38	267	288	60	348
1986	228	40	268	289	66	355
1988	220	51	271	294	63	357

Annak ellenére, hogy a papság létszáma enyhe emelkedést mutat, a betöltetlen plébániák száma magas, sőt növekszik. Ez

⁵² Az adott évek egyházmegyei sematizmusai alapján

azzal is magyarázható, hogy a szórványplébániák híveinek a száma drasztikusan csökkent.

A kommunista időszakban az egyházmegye híveinek számát illetően nem beszélhetünk pontos adatokról. Először is azért, mert megindult a falusi plébániákról a városokba való költözés,⁵³ amit nehezen lehetett nyomon követni. Másodsorban pedig a plébániák például azért, hogy megfelelő számú falinaptárt igényelhessenek, a hívek számát felfelé kerekítették. Mindenesetre a hívek száma ebben az időszakban, ha figyelembe vesszük az 1946-os és az 1992-es adatokat (lásd: 16. táblázat), akkor 500 000-re tehető. Ez a szám reálisnak tekinthető, mert Románia lakossága az 1948. évi 15,9 milliőről 1977-re 21,6 millióra növekedett. A római katolikus magyarok száma pedig, akik a római katolikus lakosság többségét alkották, az 1948. évi 1,5 milliőről 1977-re 1,7 millióra növekedett.⁵⁴

Márton Áron püspök a kommunista időszakban a papság mondhatni elsőrendű pasztorációs feladatává tette a hitoktatás megszervezését az új körülmények közepette. Ezzel kapcsolatban Tankó Árpád, az országos Vallásügyi Igazgatóság megbízottja 1965. december 6-i jelentésében beszámolt arról, hogy Márton Áron püspök *intenzív tevékenységet indított a hitoktatás fokozására*. S számadatokkal is szolgált: *Az udvarhelyi egyházközségben 1963-ban 12–15 gyerek vett részt a hitoktatásban, 1964-ben pedig ez a szám 100 fölé emelkedett. A csíkszentdomokosi egyházköz-*

⁵³ Marosvásárhelyen például 1850-ben 2051, 1946-ban 13131, 1992-ben 24923 a római katolikus hívek száma a hivatalos népszámlálási adatok alapján.

⁵⁴ Vö. KÖPECZI Béla: *Erdély útja 1918 után*. In: Erdély története III. (főszerk. KÖPECZI Béla). Budapest 1988. 1733–1779. ltt: 1760, 1766.

ségben 1963-hoz képest, amikor 200–250 gyerek járt vallásórára, 1964 őszére ez a szám 400–450-re emelkedett.⁵⁵

Figyelmet érdemel az a tény is, hogy Márton Áron 1965. szeptember 29-én körlevélben kérte a papságot a hitoktatás megszervezésére. Természetesen a kommunista hatóságok éber figyelemmel kísérték a gyerekeknek a hittanórán való részvételét. Tankó Árpád 1967. március 8-án a Vallásügyi Osztálynak küldött jelentésében táblázatos formában tüntette fel a katolikus hitoktatásra járó gyerekek létszámát egyházközségenként 1963–1967 között. Jelentésében megjegyezte, hogy a *protestáns felekezeteknél a hitoktatás kérdése nem jelent különösebb problémát. Ezeknél a vallásoknál nagy jelentőséget tulajdonítanak a konfirmálók előkészítésének.*⁵⁶

Az 1989-es változások után sokan azt gondoltuk, hogy híveink száma a kommunista elnyomás megszűntével növekedni fog. Mind a hivatalos népszámlálási adatok, mind az egyes plébániák adatai alapján azt kell mondanunk, hogy csökken a számuk, annak ellenére, hogy az első évek adatai biztatóak voltak (17. táblázat).

17. táblázat. Plébániák, papok, hívek: 1992, 1994.

Év	Plébániák száma			Papok száma			Hívek száma
	Betöltve	Betöltetlen	Össz.	Lelkipt.	Más ⁵⁷	Össz.	
1992	211	45	256	224	129	353	542364
1994	208	53	262	267	65	332	542364

2000–2010 között a következőképpen alakultak az egyházmegye lelkipásztori mutatói (18. táblázat):

⁵⁵ Vö. *Aranykorszak? A Ceaușescu-rendszer magyarságpolitikája 1965–1974.* Összeállította: NOVÁK Csaba Zoltán. Csíkszereda 2011. 170–171.

⁵⁶ Uo. 197–199.

⁵⁷ A más beosztásban, illetve állapotban lévő papok száma közötti nagy különbség onnan adódik, hogy az 1992-es év nyugdíjas papjai közül a nyugdíjas aktív lelkipásztorokat a nyugdíjasok közé sorolták

18. táblázat. Lelkipásztori mutatók a 2000. és a 2010. évi szemizmusok alapján ^{58 59}

Sem.	PLÉBÁNIA			PAP			HÍVEK		
	2000	2010	Kül. ^{58%}	2000	2010	Kül. %	2000	2010	Kül. %
Tömb	120 49,18%	116 44,96%	-4,22	123 51,46%	121 46,18%	-5,28	183097 45,77%	169417 47,42%	+1,65
Szór.v.	64 26,22%	81 31,39%	+5,17	32 13,38%	41 15,64%	+2,26	16153 4,03%	21019 5,88%	+1,85
Város	60 24,59%	61 23,64%	-0,95	84 35,14%	100 38,16%	+3,02	200750 50,18%	166824 46,69%	-3,49
Össz.	244	258	+5,42%	239	262	+8,77	400000 491763 ⁵⁹	357260 441449	-10,68%

⁵⁸ Kül. = különbözet⁵⁹ Hivatalos népszámlálási adat.

A papok és a hívek száma a fenti táblázatban sem egyezik a hivatalos népszámlálás adataival. Ez onnan van, hogy a táblázatok a sematizmusokban szereplő, az egyes plébániák által közölték alapján összesített adatokat tartalmaznak. A papok közül pedig csak az egyházmegyei pasztorációban aktívan szolgálókat számoltam össze. A hívek létszámánál adódó különbségek oka egyrészt az, hogy több megkeresztelt római katolikus nem tart kapcsolatot az egyházközségével (nincs nyilvántartva), másrészt pedig a plébánosok, a hívek után a központnak befizetett 1% miatt is, azokat a katolikusokat, akik nem járultak hozzá az egyház fenntartásához, nem vették nyilvántartásba.

A fentiek szerint 2000-ben a híveink több mint 49%-a egy tömbben élt, míg 2010-re már csak közel 45% -a. A szórványnak számító plébániák száma tíz év alatt 64-ről 81-re emelkedett. Az itt szolgáló papság száma pedig 32-ről 41-re. A városi plébániák száma csak eggyel növekedett, de az itt szolgáló papok száma 16-tal. A plébániák száma 2010-re 12-vel növekedett, a lelkipásztorokodó papok száma pedig 23-mal. Ellenben a hívek létszáma 10,68%-kal visszaesett. Ha az egy lelkipásztorokodó papra eső hívek számát nézzük, akkor azt láthatjuk, hogy 2000-ben egy papra 1673,46, és 2010-ben 1363,58 hívő jutott.⁶⁰

A vizsgált tíz év alatt a keresztelesek, temetések, valamint a házasságkötések száma pedig az alábbiak szerint alakult (19–22. táblázatok):⁶¹

⁶⁰ 2007-ben Európában az egy papra jutó római katolikus hívek száma: 1327. Lásd internet: <http://katolikus-honlap.x3.hu/0707/vilag.htm> –Letöltve: 2012. április 13.; 2009-ben a világon egy római katolikusra jutó hívek száma: 2876. Lásd internet: hu.wikipedia.org/wiki/Római_katolikus_Egyház –Letöltve: 2012. április 13.

⁶¹ Az adatokat a Gyulafehérvári Főegyházmegyei Hatóság 739/2002., 487/2003., 129/2004., 355/2005., 322/2006., 292/2007., 383/2008., 468/2009., 225/2010., II/2011. számú körlevelei alapján összesítettem.

Ebben az időszakban a keresztelesek száma 42 299, ami 4 229,9 évi átlagnak számít. Legtöbbet 2006-ban (4413), a legkevesebb 2004-ben (4018) keresztelek. Temettek 52 537-et, ami 5 253,7 évi átlagnak számít. Legtöbb temetés 2002-ben (5497), és a legkevesebb pedig 2009-ben (5101) volt. Az egyházmegyében továbbá 20 025 egyházi házasságot kötöttek, ami évi 2002,5 évi átlagnak számít. A legtöbbet 2006-ban (2096), és a legkevesebbet 2010-ben (1829).

Tíz év alatt a temetések száma 19, 48%-kal emelkedett a keresztelesekhez viszonyítva (+10.238). De azt is hozzá kell tennünk, hogy az elmúlt tíz év mindenikében a szám 5500–5100 körül mozgott. Emelkedőben van a vegyes házasságok száma. 2001-ben 34,03%, 2010-ben pedig 40,84%, ami 6, 81%-os emelkedést jelent.

19. táblázat. Keresztelesek

Év	Főesperesség												
	Gyulafehérvár-Hunyad	Szeben-Fogaras-Erszébetváros	Sepsi-Barcaság	Kézdi Orbai	Kolozs Doboka	Belső Szolnok	Aranyos Torda	Küküllő Maros	Alcsik Kászón	Felcsik	Gyergyó	Szekelyudvarhely	ÖSSZESEN
2001	221	64	489	498	128	69	27	408	286	797	551	688	4226
2002	184	58	504	510	118	71	29	430	295	776	456	705	4136
2003	198	53	438	512	156	70	23	354	282	738	506	726	4056
2004	224	64	478	476	140	59	25	346	306	756	454	690	4018
2005	169	59	523	509	157	62	13	363	270	825	464	794	4208
2006	208	56	469	572	178	51	23	435	249	864	491	817	4413

Év	Főesperesség												
		Gyulaféhevár-Hunyad	Szeben-Fogarás-Erszébetváros	Sepsi-Barcaság	Kézdi Orbai	Kolozs Doboka	Belső Szolnok	Aranyos Torda	Küküllő Maros	Alcsík Kászón	Felcsík	Gyergyó	Székelyudvarhely
2007	201	65	454	477	154	63	25	425	307	866	518	841	4396
2008	205	70	515	490	165	64	17	411	299	819	497	815	4367
2009	173	65	491	505	183	59	22	395	279	815	506	785	4278
2010	186	66	467	447	173	57	22	356	277	806	536	808	4201
ÖSSZ.	1969	620	4828	4996	1552	625	226	3923	2850	8062	4979	7669	42299

20. táblázat. Temetések

Év	Főesperesség												
		Gyulaféhevár-Hunyad	Szeben-Fogarás-Erszébetváros	Sepsi-Barcaság	Kézdi Orbai	Kolozs Doboka	Belső Szolnok	Aranyos Torda	Küküllő Maros	Alcsík Kászón	Felcsík	Gyergyó	Székelyudvarhely
2001	351	140	507	543	366	125	61	575	331	770	720	707	5196
2002	334	116	559	624	333	137	54	590	384	859	805	702	5497
2003	357	123	546	579	342	132	57	577	371	845	777	726	5432
2004	357	140	499	539	306	121	55	654	381	835	731	816	5434
2005	256	143	497	565	326	126	49	586	347	833	728	724	5180
2006	325	137	563	610	305	104	64	599	369	790	813	741	5420
2007	284	117	522	592	253	121	51	602	354	797	716	710	5119

Év	Főesperesség												
		Gyulafehérvár-Hunyad	Szeben-Fogaras-Erszébetváros	Sepsi-Barcaság	Kézdi Orbai	Kolozs Doboka	Belső Szolnok	Aranyos Torda	Küküllő Maros	Alcsík Kászon	Felcsík	Gyergyó	Székelyudvarhely
2008	310	100	499	610	273	116	31	577	349	768	761	711	5105
2009	279	116	481	640	284	113	44	554	368	790	747	685	5101
2010	315	113	528	574	249	114	55	547	380	798	712	668	5053
ÖSSZ.	3168	1245	5201	5876	3037	1209	521	5861	3634	8085	7510	7190	52537

A temetésekhez			
Év	Ellátva	Ellátatlan	Összesen
2001	3333	1863	5196
2002	3586	1911	5497
2003	3458	1974	5432
2004	3633	1801	5434
2005	3418	1761	5179
2006	3459	1961	5420
2007	3360	1759	5119
2008	3370	1735	5105
2009	3333	1768	5101
2010	3331	1723	5054
Össz.	34281	18255	52537

21. táblázat. Házasságok

Év	Főesperesség												
		Gyulafehérvár-Hunyad	Szeben-Fogarasz-Erszébetváros	Sepsi-Barcaság	Kézdi Orbai	Kolozs Doboka	Belső Szolnok	Aranyos Torda	Küküllő Maros	Alcsík Kászon	Felcsík	Gyergyó	Székelyudvarhely
2001	119	43	239	236	91	49	27	204	116	332	259	318	2033
2002	88	52	228	221	92	53	17	198	105	322	222	327	1925
2003	116	40	197	218	101	41	23	181	100	351	239	300	1907
2004	121	42	235	227	104	54	16	240	103	389	241	328	2100
2005	57	54	222	217	113	42	24	246	107	385	242	323	2032
2006	98	51	247	245	102	32	24	188	113	383	249	364	2096
2007	113	55	279	218	102	44	19	163	108	401	236	367	2105
2008	125	60	276	225	95	43	18	175	125	390	228	322	2082
2009	114	50	269	192	81	39	13	168	102	344	239	305	1916
2010	101	49	254	180	92	39	12	175	82	300	229	316	1829
ÖSSZ.	1052	496	2446	2179	973	436	193	1938	1061	3597	2384	3270	20025

A házasságokhoz				
Év	Tiszta	Vegyes	Összesen	Vegyes %-ban
2001	1341	692	2033	34.03%
2002	1206	719	1925	37.35%
2003	1229	678	1907	35.55%
2004	1304	796	2100	37.90%
2005	1274	757	2031	37.27%
2006	1316	780	2096	37.21%
2007	1285	820	2105	38.95%
2008	1246	836	2082	40.15%
2009	1123	793	1917	41.38%
2010	1082	747	1829	40.84%
ÖSSZ.	12406	7618	20025	38.04%

22. táblázat. Összesített adatok: 2001–2010

Év	2001	2002	2003	2004	2005
Ker.	4226	4136	4056	4018	4208
Tem.	5196	5497	5432	5434	5180
+Tem.	+970 18,66%	+1361 24,75%	+1376 25,33%	+1416 26,05%	+972 18,76%
Ház.	2033	1925	1907	2100	2032

Év	2006	2007	2008	2009	2010
Ker.	4413	4396	4367	4278	4201
Tem.	5420	5119	5105	5101	5053
+Tem.	+1007 18,57%	+723 14,12%	+738 14,45%	+823 16,13%	+852 16,86%
Ház.	2096	2105	2082	1916	1829

Év	Össz.
Ker.	42299
Tem.	52537
+Tem.	+10238 19,48%
Ház.	20025

Az elsőáldozások és a bér mátkozások száma pedig az alábbiak szerint alakult (23–24. táblázat):

23. táblázat. Elsőáldozások: 2001–2010

Főesperesség/Év	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	Össz.
Gyfvár-Hunyad	367	216	248	249	166	221	136	169	119	146	2037
Szeb.-Fog.-Erzs.	94	60	69	67	47	45	78	44	56	20	580
Sepsi-Barcaság	579	495	400	422	385	426	389	343	396	423	4258
Kézdi-Orbai	478	471	439	434	474	487	435	438	433	456	4545
Kolozs-Doboka	156	138	105	90	93	96	80	71	79	92	1000
Belső Szolnok	92	55	81	77	63	80	55	59	62	62	686
Aranyos Torda	24	38	28	8	10	25	7	12	16	17	185
Küküllő-Maros	313	280	303	308	297	293	261	256	227	304	2842
Alcsík-Kászon	258	273	247	245	255	289	292	286	281	245	2671
Felcsík	957	884	874	873	879	876	790	779	803	819	8534
Gyergyó	600	588	492	578	482	553	552	519	448	459	5271
Székelyudvarhely	825	768	670	681	723	708	669	627	649	639	6959
Összesen	4743	4266	3956	4032	3874	4099	3744	3603	3569	3682	39568

24. táblázat. Bérmlások: 2001–2010

Főesperesség/Év	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	Össz.
Gyfvár-Hunyad	1113			132		471			60		1776
Szeb.-Fog.-Erzs.				206					265		471
Sepsi-Barcaság	521		1	1300	1	657	537		633	401	4051
Kézdi-Orbai			1310			88	111	1600	86		3195
Kolozs-Doboka	1		22		421					302	746
Belső Szolnok	489			2		217					708
Aranyos Torda			121					77		5	203
Küküllő-Maros	1	382	417		101		1137			177	2215
Alcsík-Kászon		673					1010				1683
Felcsík		1191	2	501	158	133	2960	99	108	313	5465
Gyergyó		2	8	50	1236			136	94	1842	3368
Székelyudvarhely	2012	476		163	179	2800	189	174	151	214	6358
Összesen	4137	2724	1881	2354	2096	4366	5944	2086	1397	3254	30239

Az 1989-es fordulat után a Főegyházmegyei Hatóság a hívek igényeinek eleget téve, 21 új plébániát létesített vagy a már *de facto* addig is plébániaként működő egyházközségeket emelt hivatalosan is plébániái rangra. Ezeknek többsége, amint a felsorolásból is kitűnik, városokban található:

1. Bögöz – 2003
2. Brassó: Szt. Kereszt Felmagasztalása – 2001
3. Csíkszereda: Szt. Ágoston – 1995
4. Déva: Páduai Szt. Antal – 2002
5. Feketehalom – 2000
6. Gyergyószentmiklós: Szt. István – 2008
7. Hidegség – 2006
8. Kézdivásárhely: Boldog Özséb – 1998
9. Málnásfürdő – 2004
10. Marosfő – 1990
11. Marosvásárhely: Árpádházi Szt. Erzsébet – 1996
12. Marosvásárhely: Remete Szt. Antal – 1990
13. Marosvásárhely: Szt. Kozma és Damján – 1990
14. Sepsiszentgyörgy: Krisztus Király 2007
15. Sepsiszentgyörgy: Örkő – 1996
16. Sepsiszentgyörgy: Szt. Benedek – 1992
17. Sepsiszentgyörgy: Szt. Gellért – 1990
18. Székelyudvarhely: L. Kis Szt. Teréz – 1995
19. Székelyudvarhely: Szt. György – 2003
20. Szentkeresztbánya – 1990
21. Zsögöd

Ha összevetjük az 1910. évi sematizmus adatait a 2010-ben kiadott millenniumi sematizmus adataival az alábbiakat figyelhetjük meg:

25. táblázat. Összehasonlítás: 1910, 2010

Évek	Plébánia		Pap		Hívek	
	1910 ⁶²	2010 ⁶³	1910	2010	1910	2010
Tömb	93	116	111	121	190370	169417
Szórvány	105	81	100	41	56011	21019
Város	44	61	93	100	128189	166824
Össz.	242	258	304	262	374570 ⁶⁴	357260

1910-ben összesen van 47 káplán (ebből: 20 szerzetes). A szerzetesek által vezetett plébániák száma 16 (34 szerzetes lelkipásztorral). Az üresedésben lévő plébániák, illetve lelkésziségek száma: 9. Megjegyzendő, hogy a szerzetesek által vezetett plébániákon, kevés kivétellel, 2–3 káplán található.

Az egyházmegyében, főleg az első világháborút követően, napjainkig tart a szórványplébániák lassú eltűnésének folyamata. Az 1830-as sematizmus szerint például a 19 fehérvári főesperességhez tartozó mindenik plébániának volt kinevezett plébánosa, illetve helybenlakó papja, mára ezek közül csak öt plébánián lakik plébános: Borbánd, Gyulafehérvár, Nagyenyed, Szászsebes, Túr (26. táblázat). Fontosnak tartom megjegyezni azt is, hogy a katolikus restauráció idején az egyes vidékeken létrehozott, illetve visszaállított plébániák hívei nem hoztak létre a székelyföldihez hasonló tömbkatolikusságot. Ezek közül kivételnek számít az iparosítás nyomán kialakult nagyobb városok katolikussága, habár ők sem nevezhetők tömbkatolikusságnak a többséghez képest nem. Ezek léte, amint napjainkban is látjuk, többnyire a munkahelyek, illetve a megélhetési lehetőség függvénye.

⁶² *Catalogus venerabilis cleri almae dioecesis Transsilvaniensis pro anno a Christo nato MCMX. Gyulafehérvár 1910.*

⁶³ *A gyulafehérvári főegyházmegye milleniumi sematizmusa. Gyulafehérvár 2010.*

⁶⁴ A sematizmusban 380624 hívő szerepel. Nyilván tévedés, mert a hívek számának plébániánkénti összeadása után a fenti eredmény született.

26. táblázat. *Fehérvári főesperesség: plébániák és hívek: 1830, 1869, 2010*

Plébánia	1830⁶⁵	1869⁶⁶	2010⁶⁷
Abrudbánya	825	647	30
Alvinc (Bulg.)	544	468	40
Aranyosbánya	484	344	8
Borbánd	312	376	253
Csertés	198	112	
Drassó (adm. Str.obs)	112	5	
Gyulafehérvár	791	2403	665
Kőrösbánya (Bulg)	275	213	12
Magyarigen	160	145	9
Marosportus	142	222	
Nagyág	1000	994	
Nagyenyed (Conv)	574	1099	296
Nagyhalmagy (Str. Obs)	154	117	
Szászsebes (Str. Obs)	186	372	154
Topánfalva	64	51	7
Tövis	255	293	67
Tür (Str.Obs)	298	398	320
Verespatak	542	1142	50
Zalatna	1579	751	45
ÖSSZESEN	8495	10152	1956

⁶⁵ *Schematismus venerabilis cleri dioecesis Transsilvaniensis pro anno a Christo nato M.D.CCC.XXX. Claudiopoli*

⁶⁶ Az 1869. évi népszámlálás vallási adatai. Összeállította: Sebők László. TLA Teleki László Intézet – KSH Népszámlálás – KSH Levéltár 2005. Internet: <http://mek.niif.hu/05900/05936/05936> Letöltve: 2012. március 24.

⁶⁷ *A Gyulafehérvári Főegyházmegye millenniumi sematizmusa.* Kolozsvár 2010.

Következtetések

A fenti szám adatok alapján megállapítható, hogy egyházmegyénk híveinek lélekszáma napjainkban többé-kevésbé a száz évvel ezelőtti szinten található. Egyre több a szórvány-plébánia, amelyekben a hívek lélekszáma drasztikusan csökken. Óriási terhet jelent ezeknek a plébániáknak a fenntartása: probléma az itt található épületek állagmegőrzése vagy a plébánosok javadalmazása. Sajnos előfordult, hogy a szórvány-plébániára való helyezést a papok egy része büntetésnek tekintette. A papság az ezekre a plébániákra való diszpozíciót missziós lehetőségként kellene hogy tekintse.

Amikor a híveink létszámbeli fogyásáról beszélünk, akkor nem szabad figyelmen kívül hagynunk azt a tényt, hogy őket olyan hatások érik, amelyeknek kivédésére nincsenek megfelelő eszközeink, vagy a meglévőket nem használjuk hatékonyan.

Ezek közül hadd említsek meg néhányat:

1. Az elvándorlási és a kivándorlási láz. Az egyházközségeinkből gazdasági vagy egyéb okok miatt városokba vagy külföldre költözők gyengítik volt közösségüket, de nem minden esetben erősítik azt a közösséget, amelybe költöznek.

2. A beolvadás (vallási és nemzetiségi). A többségnek az olvasztótégelye, ha ezt még a politikum, a többségi társadalom is segíti, nagy hatásfokkal működik.

3. A gyermekvállalási kedv visszaesése. A különféle népességi statisztikák immár két évtizede figyelmeztetnek, hogy elöregedik a társadalom. Egyre kevesebb gyermek születik. Többet temetünk, mint keresztelünk.

4. A szekták tevékenysége. Többnyire azokat célozzák meg, akiket mi többé-kevésbé elhanyagolunk: magukra maradt időseket, szórványban élőket, keresőket, hitükben bizonytalanokat stb.

5. A kívülről beáramló tömegkultúra nyomása és diktatúrája. Ezek a helyi hagyományok – nemzeti-etnikai hagyományaink – lassú eltűnését segítik, és főleg a fiatalok körében hódítanak.

6. A közerkölcsök romlása, ami vallási közömbösséghez vagy éppenséggel hitetlenséghez vezet.

A fentebb említett problémák nemcsak a mi egyházmegyénkre, illetve híveire érvényesek, más egyházmegyékben is jelen vannak, de úgy tűnik, hogy ezek nálunk *nagyobb hatékonysággal* fejtik ki negatív hatásukat.

Számunkra a kérdés az, hogy a felsoroltak negatív hatásait hogyan tudjuk kivédeni vagy legalábbis tompítani?

Véleményem szerint a bevett lelkipásztori gyakorlatok közül nagyobb hangsúlyt kellene hogy fektessünk a közösségformálásra és családpsztorációra.

A zsinat utáni egyházi megnyilatkozások hangsúlyozzák a plébánia közösségi voltát: *A plébánia elsősorban nem struktúra, terület vagy épület; hanem inkább Isten családja, testvériség, amelynek egy a lelke, családi, testvéri és befogadó ház, a kereszteny hívők közössége* (Christifideles laici 26. l.).⁶⁸

Napjainkban többször hallani, hogy a plébánia legyen a *közösségek közössége!* Ne feledjük, hogy ezzel nem mondanak újat, hiszen a két világháború között a plébániákon a különféle társulatokból és egyesületekből nem volt hiány (kb. 30). Ebben az időszakban az egyházmegye területén olyannyira elszaporodtak a különféle vallásos egyesületek, amelyek működésének harmóniája és az egyházi felügyelet biztosítása érdekében 1930-ban szükségessé vált a püspök részéről egy rendelet kibocsátása. A püspöki rendelet szerint: Az egyesületek között alapvető jelentő-

⁶⁸ TOMKA Ferenc: *Új evangelizáció. Egyházunk helyzete és feladatai az ezredfordulón.* Budapest 1999. 163.

segéggel bírtak a *Népszövetség* és az *Oltáregyesület*. Előbbi a férfiakat tömörítette, utóbbi főként a nőket.⁶⁹

A katolikus egyház keretében működő egyesületek széles skálája, sokszínűsége lehetőséget adott a híveknek arra, hogy a saját lelki igényüknek, beállítódásuknak megfelelő választassák, ugyanakkor ezek nagyban segítették a plébánosok lelkipásztori munkáját.

Mi lelkipásztorok, vagy leendő lelkipásztorok ne idegenkedjünk a plébániáinkon újonnan jelentkező keresztény közösségektől, mozgalmaktól, amelyek keresztény szellemben, az egyházmegye főpásztorával egyetértésben akarnak válaszolni korunk kihívásaira. Ezek az egyház történelme folyamán mindig is jelen voltak, tevékenységükkel evangelizáltak, élő egyházközségeket hoztak létre.

A plébánia legyen olyan közösség, amely a maga létével is misszió. S mint közösség legyen gondja az idősekre, fiatalokra, rászorulókra stb.

A családpsztoráció keretében pedig a családlátogatást kiemelten fontosnak tartom. Ez az egyházi gyakorlat szerint első sorban a plébánosok kötelessége, de nem zárja ki azt, hogy ebbe a plébános bevonjon másokat is.

A családlátogatást nem pótolhatja semmiféle plébániai értesítő, vagy más kommunikációs eszközök – ezek csak kiegészítik ezt. Az eredmény nem marad el.

A II. vatikáni zsinat által emlegetett *idők jeleit* fel kell ismer-nünk, vagyis oda kell figyel-nünk azokra az eseményekre, amelyek előrevetítik, illetve meghatározzák a jelen és a jövő társadal-mát. Tudomásul kell vennünk, hogy hagyományos közösségeink felbomlófélben vannak. Emiatt persze nem kell elhanyagolnunk ezeket a közösségeket vagy leértékel-nünk például a megélt népi

⁶⁹ GYÉL, 501/1930. körlevél.

vallásosságukat, hanem keresnünk kell az evangélium hirdetésének új lehetőségeit, a meglévő közösségek újra-evangelizálását (= az öntudatos keresztény élet megélése), hogy a megváltozott körülmények között is életképesek maradhassanak. Nem lehet célunk a történelmi változásokkal való szembefordulás, hanem lelki értékeink megőrzése egy változó kor új adottságai közepette.⁷⁰

⁷⁰ Vö. TOMKA Miklós: *A legvallásosabb ország? Vallásosság Szatmárban, Erdélyben, Romániában*. Budapest – Piliscsaba 2005. 156–158.